

TIBBIY KIMYO FANI MISOLIDA TALABALARNING O`QISH SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASI

Safarova Nafisa Sulaymonovna
*Buxoro davlat tibbiyot instituti,
Tibbiy kimyo kafedrasida assistenti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada talabalarning matnli axborotni o`zlashtirish, zaruriy axborotni ajratib olish, tushunish, eslab qolish kabi muhim kognitiv xususiyatlarini o`qish savodxonligi orqali rivojlantirish haqida ma`lumot berilgan. Bunda matnni o`qish, undagi ma`lumotlarni qay tarzda va tartibda o`zlashtirish kerakligi haqida yoritilgan. Shuningdek, tibbiy kimyo fani doirasida namunaviy matn va savollar berilgan.*

Kalit so`zlar: *O`qish savodxonligi, matn bilan ishlash, kognitiv xususiyat, elektr toki diagnostikada va davolashda, elektroforez, fizioterapiya.*

Bugungi axborot asrida talabalarning olgan bilim va ko`nikmalari asosida ularni matn bilan ishlash va tabiiy fanlarni o`zlashtirganlik kompetensiyalarini tekshirish juda muhim ko`rsatkichlardan biri bo`lib turibdi. Ta`limning muhim tarkibiy qismlaridan biri bu talabalarni matnni o`qish, kerakli axborotni ajrata olish, bilim va ko`nikmaga aylantirish kabi qobiliyatlarni belgilovchi o`qish savodxonligi hisoblanadi [1]. Faqatgina mana shu bosqichda inson shaxsi shakllanadi va uning kelajakdagi ilmiy inson bo`lib yetishishida eng muhim bo`g`in bo`lib qoladi [2].

Tabiiy fanlarni o`zlashtirganlik darajasini bilish uchun esa hodisalarni ilmiy jihatdan tushuntirib bera olish, berilganlarni ilmiy jihatdan talqin qilish, ma`lumotni tushunish va tahlil qilish kabilar tekshiriladi.

Matnni o`qish va undagi axborotni umumlashtirish bu murakkab kognitiv jarayondir. O`qish savodxonligini baholashda eng muhim sanalgan uch guruh qobiliyatlar farqlanadi: aniqlash va ajratib olish (axborotni), aloqadorlikni topish va izohlash (xabarni), tushunish va baholash (xabarni).

Tibbiyot oliy o`quv yurti talabalari uchun muhim sanalgan yuqoridagi ko`rsatgichlarni rivojlantirish har bir professor-o`qituvchining muhim vazifasi hisoblanadi. Tibbiy kimyo kafedrasida o`qituvchilari ham Tibbiy kimyo fanining mavzulari kesimida turkum matnlar to`plami va ularga asoslangan savollarni ishlab chiqishdi va amaliyotga tatbiq etishni boshlashdi. Quyida shunday matnli topshiriqlardan keltirib o`tamiz.

Topshiriq. Quyidagi berilgan matnni diqqat bilan o`qib chiqing va tegishli savollarga javob bering.

Elektroforez

Elektroforez fizioterapiyaning bir usuli bo`lib, unda organizmga doimiy elektr toki ta`sir ettirilib dori vositasi mahalliy uzatiladi. Elektrodni qo`llash dori vositasi ionlarini to`qimalarga xirurgik aralashuvlarsiz uzatishga yordam beradi. Elektroforez bu THT (tayanch harakatlanish tizimi) ni davolash va oldini olish va sog`lik bilan bog`liq bo`lgan turli muammolar yechimidir.

Jarayonni amalga oshirish uchun odatda (har doim ham emas) doimiy va uzluksiz galvanik tok ishlatiladi. Uning bir qator ta'sirlari mavjud:

-
-
- Yallig'lanishga qarshi Og'riqsizlantiruvchi Tiklovchi
- Metabolik (almashinuv jarayonlarini tezlashtirish) Tinchlantiruvchi (mushak tonuslarini pasaytiruvchi);

Organizmga dori vositasiz faqatgina tok ta'sirida o'tkaziladigan jarayonga galvanizatsiya deyiladi. Agar uning ta'sirini kuchaytirish maqsadida dori vositalari ham qo'shilsa, u elektroforez deb nom oladi.

Elektroforez amaliyoti yallig'lanish, infeksiyali kasalliklar, sinish va boshqa holatlarda buyuriladi. Ayniqsa, quyidagi holatlarda ko'proq qo'llaniladi:

Periferik asab tizimining kasalliklari (radikulit, funikulit, pleksit, nevritlar, vaskulit) va markaziy asab tizimining kasalliklari (meningit, meningoensefalitlar, ensefalit, ensefalopatiyalar, bosh miya jarohatlari va miyada qonaylanishining buzilishi).

- Nevrasteniya, nevrologiya va nevrozlarda Oshqozon-ichak kasalliklarida Oftalmologik, stomatologik, LOR kasalliklarining yallig'lanishidava infeksiyon kasalliklarida

Elektroforez fizik-kimyoviy hodisalarga asoslangan. Qo'llaniladigan preparat bilan maxsus mato qoplamalari elektrodlarga qo'yiladi. Keyin elementlar tananing kerakli joyiga o'rnatiladi, qurilma ishga tushiriladi va dori ionlarining to'qimalarga harakati boshlanadi. Jarayonning davomiyligi taxminan 10-15 daqiqa. Hech qanday yoqimsiz holatlar kuzatilmaydi.

Elektroforezning foydali tomonlari:

- dori vositalarini aniq mo'ljallangan joyga yetkazib berish;
- noinvazivlik va xavfsizlik;
- dori-darmonlarni qabul qilish zarurati yo'qligi sababli jigarga yukni kamaytirish;
- samaradorlik;
- hamyonbop narx.

Jarayon homiladorlik, onkologiya, teri kasalliklari, gematopoetik kasalliklar va otoimmün kasalliklarni o'z ichiga olgan kontrendikatsiyaga ega.

Matn yuzasidan savollar:

1. Elektroforez dori vositalarisiz qo`llaniladigan fizioterapiya usulidir.
A) To`g`ri; B) Noto`g`ri; C) Berilmagan.
 2. Elektroforez yordamida amalga oshiriladi (to`g`ri javobni tanlang):
A) mushaklar elektromassaji;
B) dori vositasini organizmga yuborish;
C) to`qimalar mikromassaji;
D) mahalliy harorat oshiruvchi.
 3. Elektroforezda doimiy va galvanic tok ishlatiladi.
A) To`g`ri; B) Noto`g`ri; C) Berilmagan.
 4. Elektroforezda kuchlanishi 60-80 Vt va 50 mA tok kuchiga teng bo`lgan tok o`tkaziladi.
A) To`g`ri; B) Noto`g`ri; C) Berilmagan.
 5. Elektroforez yordamida organizmning —ortiqcha moddalardan tozalovchi apparatil - jigar nagruzkadan xoli bo`ladi.
A) To`g`ri; B) Noto`g`ri; C) Berilmagan.
- Yuqorida keltirilgan matnlardan auditoriya, auditoriyadan tashqari mashg`ulotlarda va mustaqil ishlarda foydalanish mumkin. Bu talabalardagi o`qib tushunish, axborotni keraklisini ajratib olish kabi muhim ko`nikmalarni rivojlantiradi [3].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ковель М. И. Задания к предметному тексту по химии для развития у обучающихся читательской грамотности //The scientific heritage. – 2020. – №. 48-4. – С. 31-36.
2. Сахабиева А. М. Формирование читательской грамотности на уроках химии //психологические и педагогические основы интеллектуального развития. – 2021. – С. 84-86.
3. Сафарова Н. С. Некоторые методические рекомендации по организации занятий фармацевтической химии //Multidisciplinary and Multidimensional Journal. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 286-291.